

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

گزارش طرح ارتقاء تاب آوری اجتماعی زنان و خانواده

اداره کل هماهنگی معاونت رئیس جمهور در امور زنان و خانواده
با همکاری دفتر امور زنان و خانواده استانداری تهران

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش:	طرح توان افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی
کارفرما:	معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری
برگزار کننده:	دفتر امور بانوان و خانواده استانداری استان تهران
نام استان:	تهران
زمان اجرا:	۱۳۹۶

فهرست

۱. دیباچه ۱
۱. مرور ادبیات موضوع ۲
- ۱-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری ۲
- ۲-۱. تعاریف ۳
- ۳-۱. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری ۴
- ۴-۱. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی ۵
- ۵-۱. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری ۶
- ۶-۱. نتیجه‌گیری ۸
۲. نقشه استان ۹
۳. گزارش فاز یک ۹
- ۳-۱. اقدامات انجام شده مقدماتی در راستای اجرایی‌سازی طرح ۹
- ۳-۲. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب اساتید و شاخص‌های انتخاب اساتید ۹
- ۳-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های غیردولتی و شاخص‌های انتخاب آنان ۱۰
- ۳-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح ۱۰
- ۳-۵. پایش طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن (مبتنی بر پیش‌آزمون و پس‌آزمون) ۱۲
۴. گزارش فاز دو ۱۳
- ۴-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان ۱۳
- ۴-۲. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب‌خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم طرح ۱۵
- ۴-۳. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع‌رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی مربوطه ۱۵
- ۴-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفع در میان مردم محلی جهت اجرای طرح ۱۵
- ۴-۵. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح ۱۵
- ۴-۶. نتایج حاصل از پایش طرح در فاز دوم ۱۷
- ۴-۷. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده (از نگاه تسهیلگر سطح ۲، کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری و تسهیلگر سطح ۱، نظرسنجی از شرکت‌کنندگان در کارگاه‌ها) ۱۸
۵. نقشه راه تاب‌آوری محلات ۱۹
- ۵-۱. شهرستان تهران - کانون اصلاح و تربیت ۱۹
- ۵-۲. شهرستان تهران - منطقه ۱ ۲۰
- ۵-۳. شهرستان تهران - محله هرنندی ۲۱
- ۵-۴. شهرستان اردل - محله بافت قدیم ۲۲
- ۵-۵. شهرستان تهران - منطقه وحیدیه ۲۳
- ۵-۶. شهرستان تهران - منطقه ۶ ۲۴
- ۵-۷. شهرستان پاکدشت - محله قوهد ۲۵
- ۵-۸. شهرستان شهریار - محله وحیدیه ۲۶
- ۵-۹. شهرستان شهریار - محله نصیرآباد ۲۷
- ۵-۱۰. شهرستان شهریار - محله ظهیرآباد ۲۸
- ۵-۱۱. شهرستان شهرری - مدرسه خاتم ۲۹
- ۵-۱۲. شهرستان تهران - پارک کوثر ۳۰
- ۵-۱۳. شهرستان اسلامشهر - منطقه حاشیه‌نشین ۳۱
- ۵-۱۴. شهرستان ورامین - محله خیرآباد ۳۲
- ۵-۱۵. شهرستان ورامین - زنان تحت پوشش کلینیک مددکاری ۳۳
- ۵-۱۶. شهرستان رباط کریم - منطقه حاشیه‌نشین ۳۴
- ۵-۱۷. شهرستان بهارستان - محله سلطان‌آباد ۳۵
- ۵-۱۸. شهرستان دماوند - محله دماوند ۳۶

۳۷ ۱۹-۵. شهرستان دماوند- روستای محمدیه
۳۸ ۲۰-۵. شهرستان ملارد- شهرک طلائییه ۱
۳۹ ۲۱-۵. شهرستان ملارد- شهرک طلائییه ۲
۴۰ ۲۲-۵. شهرستان شهرقدس- شهرک
۴۱ ۲۳-۵. شهرستان فیروزکوه- محله فیروزکوه
۴۲ ۲۴-۵. شهرستان قرچک- روستای صالح آباد
۴۳ ۲۵-۵. شهرستان شمیرانات- لواسانات ۱
۴۴ ۲۶-۵. شهرستان شمیرانات- لواسانات ۲
۴۵ ۲۷-۵. شهرستان تهران- محله افسریه
۴۶ ۶. سیمای تاب‌آوری
۴۷ ۷. سیمای ریسک‌ها

فهرست جداول

۳ جدول ۱. تعاریف تاب‌آوری
۵ جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده
۱۱ جدول ۳. مشخصات اعضای سازمانهای مردم‌نهاد و تشکلهای غیردولتی آموزش دیده بعنوان تسهیلگران محلی
۱۴ جدول ۴. توزیع فعالیت‌ها در مناطق استان
۱۷ جدول ۵. مشخصات کلاس‌های آموزشی

فهرست اشکال

۷ شکل ۱. انواع سرمایه‌ها در یک فرایند تاب‌آوری
۸ شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب‌آور
۹ شکل ۳. نقشه استان تهران
۱۰ شکل ۴. برنامه کارگاه
۱۳ شکل ۵. نقشه گستردگی فعالیت‌ها در مناطق استان
۱۶ شکل ۶. نمودار جنسیت شرکت کنندگان
۱۹ شکل ۷. سیمای کانون اصلاح و تربیت
۱۹ شکل ۸. مشخصات طرح تاب‌آوری در کانون اصلاح و تربیت
۲۰ شکل ۹. سیمای منطقه ۱
۲۰ شکل ۱۰. مشخصات طرح تاب‌آوری در منطقه ۱
۲۱ شکل ۱۱. سیمای محله هرندی
۲۱ شکل ۱۲. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله هرندی
۲۲ شکل ۱۳. سیمای محله بافت قدیم
۲۲ شکل ۱۴. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله بافت قدیم
۲۳ شکل ۱۵. سیمای منطقه وحیدیه
۲۳ شکل ۱۶. مشخصات طرح تاب‌آوری در منطقه وحیدیه
۲۴ شکل ۱۷. سیمای منطقه ۶
۲۴ شکل ۱۸. مشخصات طرح تاب‌آوری در منطقه ۶
۲۵ شکل ۱۹. سیمای محله قوهد
۲۵ شکل ۲۰. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله قوهد
۲۶ شکل ۲۱. سیمای محله وحیدیه
۲۶ شکل ۲۲. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله وحیدیه

شکل ۲۳	سیمای محله نصیرآباد	۲۷
شکل ۲۴	مشخصات طرح تاب‌آوری در محله نصیرآباد	۲۷
شکل ۲۵	سیمای محله ظهیرآباد	۲۸
شکل ۲۶	مشخصات طرح تاب‌آوری در محله ظهیرآباد	۲۸
شکل ۲۷	سیمای مدرسه خاتم	۲۹
شکل ۲۸	مشخصات طرح تاب‌آوری در مدرسه خاتم	۲۹
شکل ۲۹	سیمای پارک کوثر	۳۰
شکل ۳۰	مشخصات طرح تاب‌آوری در پارک کوثر	۳۰
شکل ۳۱	سیمای منطقه حاشیه نشن	۳۱
شکل ۳۲	مشخصات طرح تاب‌آوری در منطقه حاشیه‌نشین	۳۱
شکل ۳۳	سیمای محله خیرآباد	۳۲
شکل ۳۴	مشخصات طرح تاب‌آوری در محله خیرآباد	۳۲
شکل ۳۵	سیمای گروه زنان تحت پوشش کلینیک مددکاری ورامین	۳۳
شکل ۳۶	مشخصات طرح تاب‌آوری در گروه زنان تحت پوشش کلینیک مددکاری ورامین	۳۳
شکل ۳۷	سیمای منطقه حاشیه‌نشین رباط‌کریم	۳۴
شکل ۳۸	مشخصات طرح تاب‌آوری در منطقه حاشیه‌نشین رباط‌کریم	۳۴
شکل ۳۹	سیمای محله سلطان آباد	۳۵
شکل ۴۰	مشخصات طرح تاب‌آوری در محله سلطان آباد	۳۵
شکل ۴۱	سیمای محله دماوند	۳۶
شکل ۴۲	مشخصات طرح تاب‌آوری در محله دماوند	۳۶
شکل ۴۳	سیمای روستای محمدیه	۳۷
شکل ۴۴	مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای محمدیه	۳۷
شکل ۴۵	سیمای شهرک طلائی ۱	۳۸
شکل ۴۶	مشخصات طرح تاب‌آوری در شهرک طلائی ۱	۳۸
شکل ۴۷	سیمای شهرک طلائی ۲	۳۹
شکل ۴۸	مشخصات طرح تاب‌آوری در شهرک طلائی ۲	۳۹
شکل ۴۹	سیمای محله شهرک	۴۰
شکل ۵۰	مشخصات طرح تاب‌آوری در محله شهرک	۴۰
شکل ۵۱	سیمای محله فیروزکوه	۴۱
شکل ۵۲	مشخصات طرح تاب‌آوری در محله فیروزکوه	۴۱
شکل ۵۳	سیمای روستای صالح آباد	۴۲
شکل ۵۴	مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای صالح آباد	۴۲
شکل ۵۵	سیمای محله لواسانات ۱	۴۳
شکل ۵۶	مشخصات طرح تاب‌آوری در محله لواسانات ۱	۴۳
شکل ۵۷	سیمای محله لواسانات ۲	۴۴
شکل ۵۸	مشخصات طرح تاب‌آوری در محله لواسانات ۲	۴۴
شکل ۵۹	سیمای محله افسریه	۴۵
شکل ۶۰	مشخصات طرح تاب‌آوری در محله افسریه	۴۵

دیباچه

طرح توان افزایی و ارتقای تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده‌ها، طی سال ۱۳۹۴ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری فیما بین معاونت امور زنان و خانواده و استانداری‌ها، بصورت پایلوت در ۱۳ استان اجرایی شد. پس از خاتمه اجرای طرح و بررسی گزارش‌های عملکردی استان‌های پایلوت؛ با توجه به نتایج به دست آمده، استقبال مخاطبان و درخواست سایر استان‌ها جهت اجرای طرح، این طرح بعنوان یکی از طرح‌های ملی معاونت امور زنان و خانواده طی سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری با استانداری‌های سراسر کشور در دستور کار قرار گرفت. اهداف اصلی دنبال شده در طرح عبارتند از:

- توان افزایی و آشنایی فعالان مدنی و جوامع محلی با فرآیند تحلیل سیستم‌های تاب‌آور
- تقویت تعاملات اجتماعی در جوامع محلی در راستای مواجهه و عبور از چالش‌های اجتماعی و محیط و غلبه بر اینگونه

چالش‌ها

- افزایش میزان مشارکت جوامع محلی در برنامه‌ریزی‌ها، مدیریت امور شهری و کاهش آسیب‌های اجتماعی
- دستیابی به نقشه راه ارتقای تاب‌آوری اجتماعی استان

با توجه به اهمیت مفاهیم تاب‌آوری اجتماعی و ضرورت تبیین مفاهیم بصورت صحیح و همچنین جلب مشارکت حداکثری جوامع محلی در راستای مدیریت امور مردمی و اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی مبتلابه؛ مقرر گردید طرح مذکور در ۲ فاز اجرا شود که در فاز اول، ظرفیت سازی جامعه مدنی از طریق آموزش و جلب مشارکت ۲۰ نفر از اعضای سازمان‌های مردم نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌ها، بعنوان تسهیلگران محلی انجام گیرد. در فاز دوم، تسهیلگران بومی به نقاط در معرض آسیب خیز و آسیب پذیر استان اعزام شده و ضمن ارائه آموزش‌های لازم و انتقال مفاهیم مرتبط، با جلب مشارکت جامعه بومی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی هر منطقه و ارائه راهکارهای پیشنهادی ارائه شده توسط آنان، اقدام می‌کنند و سپس نقشه راه هر محله جهت تغییر و بهبود وضعیت تنظیم می‌شود. در نهایت با جمع‌بندی نقشه‌های بدست آمده از محله‌های گوناگون، یک پارچه سازی و ارائه نقشه راه استان حاصل گردید

۱. مرور ادبیات موضوع

۱-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری

گسترش آسیب‌های اجتماعی و اثرات آن بر جنبه‌های گوناگون جامعه، توجه بیش از پیش سطوح عالی کشور را به این پدیده جلب کرده است. در حال حاضر این ایده به طور گسترده پذیرفته شده که مردم، سازمان‌ها به ابزارها، امکانات و مهارت‌های اساسی نیاز دارند تا با چشم‌انداز ریسک‌های (خطرهای) پیچیده، به هم پیوسته و به‌طور فزاینده در حال تحول به شکلی مقابله کنند تا توانایی استفاده از فرصت‌ها برای افزایش بهزیستی و رفاه عمومی را داشته باشند.

با این وجود، عملی کردن این ایده کاملاً معقول و پذیرفته شده، آسان نیست. دلیل عمده آن نیز عدم وجود ابزار و مهارت‌های لازم برای تحلیل سیستماتیک (منظم) تاب‌آوری است، به شکلی که بر اساس آن بتوان جنبه‌های مربوط به تاب‌آوری را در برنامه‌ریزی‌های توسعه و اقدامات بشردوستانه وارد کرد.

در این مدل تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها ابزاری است که به متخصصان این حوزه کمک می‌کند تا:

- یک کارگاه موفقیت «تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها برای جوامع محلی با رویکرد زنان و خانواده» را طراحی و برای یک جامعه محلی برگزار نمایند.
- از طریق مشارکت ذی‌نفعان در سطوح محلی بتوانند یک نقشه راه برای افزایش تاب‌آوری کشور، جوامع محلی و انجمن‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در حوزه زنان و خانواده طراحی کنند.
- نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل‌ها را در توسعه و برنامه‌ریزی اقدامات داوطلبانه و اجتماعی از طریق کنشگران مدنی (سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل‌گران فعال حوزه زنان و خانواده) و نهادهای برنامه‌ریز در سطوح ملی و محلی ادغام نمایند.

۱-۲. تعاریف

تاب‌آوری چیست؟

تاب‌آوری، توانایی خانواده‌ها، جوامع محلی و مردم یک کشور برای جذب و بهبود یافتن از شوک است، در حالی که ساختار و منابع (درآمد) زندگی‌شان را برای مواجهه با استرس‌های بلند مدت، دگرگونی و بی‌ثباتی، به طور مثبت تطبیق یا تغییر می‌دهند (میچل، ۲۰۱۳). جدول زیر تعاریف متفاوت دیگری از مفهوم تاب‌آوری را از دیدگاه اندیشمندان در رشته‌های مختلف ارائه داده است.

جدول ۱. تعاریف تاب‌آوری

نویسنده	تعریف
Wildavsky (1991)	به ظرفیت برآمدن از عهده خطرات ناگهانی پس از پیدایش، تاب‌آوری گفته می‌شود؛ یادگیری ترمیم و بازیابی.
Holling et al (1995)	تاب‌آوری ظرفیت اضافی یا توانایی یک سامانه برای هضم مشکل است یا میزان مشکلی است که یک سامانه پیش از اینکه ساختار سامانه به‌وسیله تغییر دادن متغیرها تغییر کند، می‌تواند هضم کند.
Horne and Orr (1998)	تاب‌آوری کیفیت بنیادی اشخاص، گروه‌ها، سازمان‌ها و سامانه‌ها به‌عنوان یک کل است برای پاسخگویی مفید به تغییر چشمگیری که در هنگام از هم گسستن الگوی پیش‌بینی‌شده حوادث رخ می‌دهد، بدون به‌کار گرفتن دوره‌ای طولانی از حرکت رو به پسرفت.
Mallak (1998)	تاب‌آوری توانایی یک شخص یا سازمان برای طراحی سریع و حرکات مثبت انطباقی کاربردی هماهنگ شده با وضعیت اضطراری است، به‌گونه‌ای که فشار کمی را متحمل شود.
Miletti (1999)	با توجه به معانی بلایا، تاب‌آوری محلی بدین معناست که یک منطقه، بدون متحمل شدن ضررهای ویرانگر، خرابی، کم شدن بهره‌وری یا کیفیت زندگی و بدون گرفتن کمک زیاد از طرف جوامع خارجی، قادر به پایداری در برابر یک حادثه طبیعی بسیار بزرگ باشد.
Comfort (1999)	ظرفیت سازگار کردن منابع و مهارت‌های موجود برای سامانه‌های جدید و شرایط عملیاتی.
Paton, Smith and Violanti (2000)	تاب‌آوری یک فرآیند فعال خوداصلاح‌کننده را شرح می‌دهد. تدبیر آگاهانه و رشد توانایی برای فعالیت به لحاظ روانشناسی در یک سطح بسیار بزرگ، نسبت به انتظار معینی که با توجه به توانایی‌های اشخاص و تجربه‌های پیشین وجود دارد.
Cardona (2003)	ظرفیت جوامع یا اکوسیستم‌های آسیب‌دیده برای هضم آثار منفی و ترمیم آن‌ها.
Pelling (2003)	توانایی یک عامل برای برآمدن از عهده فشار یک خطر یا سازگار شدن با آن.
Resilience Alliance (2005)	تاب‌آوری اکوسیستمی، ظرفیت یک اکوسیستم است برای تحمل کردن آسیب، بدون هضم شدن در درون شرایط متفاوت کیفی که به‌وسیله مجموعه متفاوتی از فرآیندها کنترل می‌شود.
UNISDR (2005)	ظرفیت یک سامانه، جامعه یا اجتماع در معرض خطرات برای سازگار شدن، مقاومت کردن یا تغییر دادن برای رسیدن به سطح قابل قبولی از عملیات و ساختار و ادامه آن. این موضوع تعیین می‌شود به‌وسیله درجه‌ای که سامانه اجتماعی قادر به سازمان‌دهی خودش است برای افزایش این ظرفیت، آموختن از بلایای گذشته، حفاظت آتی بهتر و بهبود ارزیابی‌های کاهش امکان خطر.

(منبع: Manyena, 2006: 437)

آستانه بحرانی: نقطه‌ای که تغییری بزرگ در سیستم رخ می‌دهد.

لایه‌های اجتماع: افراد یا گروه‌هایی از مردم با ویژگی‌های مشترک، بسته به بافت یا زمینه، لایه‌ها ممکن است خانواده‌ها، انجمن‌ها، گروه‌ها یا جوامع محلی و مسئولینی از سطوح استانی و ملی (سیستم‌ها یا انجمن‌های بهداشتی و مربوط به سلامت و یا حرفه‌ای و ...) باشند.

ارتقاء تاب‌آوری: مدیریت اثرات شوک‌ها و موضوعات مرتبط با ریسک و تغییرات و بی‌ثباتی‌های آینده با تقویت ظرفیت جذب شوک‌ها یا با انطباق یافتن برای کاهش در معرض قرارگیری آن‌ها و یا دگرگونی به شکلی که شوک دیگر نتواند اثری بر سیستم داشته باشد.

ریسک (خطر): ترکیب احتمال یک رویداد و پیامدهای منفی آن.

شوک: رویدادی ناگهانی که در اغلب موارد اثر منفی زیادی روی آسیب‌پذیری سیستم و اجزاء آن می‌گذارد. شوک‌ها اثرات منفی (یا مثبت) عمده‌ای را روی معنای زندگی مردم با کارکرد مردم و کشور دارند.

شوک فراگیر: حوادث نادر (بافراوانی کم) که تقریباً بر همه اشخاص در گروه هدف اثر می‌کند. مانند درگیری‌ها، منازعات و جنگ‌های خشونت‌آمیز، فوران آتش‌فشان، زلزله و یا کاهش ارزش پول و یا یک رویداد اجتماعی آسیب‌پذیر که جنبه همگانی در آن جغرافیا گرفته است مانند کودکان کار یا اعتیاد در یک گروه سنی.

شوک ویژه: رویداد مهمی که به طور خاص بر افراد و خانواده‌ها اثر می‌گذارد. مانند مرگ نان آور اصلی و یا از دست دادن فعالیت یا کاری که منبع اصلی درآمد است.

شوک فصلی: مانند سیل که مربوط به فصل بارانی سال است، یا تغییرات در قیمت مواد غذایی، تغییرات قیمت بازار یا شوک در یک محدوده زمانی معین مانند جابجایی‌های مکرر و یا بیماری وبا در بعضی مناطق و کشورها.

استرس (فشار، تنش): روند طولانی مدت که تضعیف‌کننده توانایی بالقوه، یا تعمیق‌کننده آسیب‌پذیری کنشگرهای آن سیستم است.

سیستم: واحدی از اجتماع (مانند فرد، خانواده، گروهی از مردم با ویژگی‌های مشترک، انجمن طایفه و قوم، بوم یا محیط زیست (مانند جنگل) یا نهاد یا وجودی فیزیکی (مانند شبکه زیر ساخت شهری) می‌باشد.

آسیب‌پذیری: تجلی آمادگی یا استعداد ابتلا به آسیب و در معرض قرار گرفتن.

۳-۱. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری

ظرفیت جذب (کنار آمدن): توانایی یک سیستم برای آماده بودن، کاهش دادن، و یا جلوگیری کردن از اثرات منفی شوک‌ها، با استفاده از پاسخ‌های مقابله‌ای از پیش تعیین شده، به منظور حفظ و بازگرداندن ساختارها و کارکردهای اساسی و ضروری آن سیستم است. این ظرفیت شامل مکانیسم‌های مقابله‌ای است که در طول دوره‌های شوک مورد استفاده قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، وقتی مردم برای مقابله و غلبه بر ریسک‌ها، بر اساس منابعی که به طور مستقیم در دسترس‌شان است، به ریسک واکنش نشان می‌دهند، از ظرفیت کنار آمدن یا جذب استفاده می‌کنند. منطق زیر بنایی این ظرفیت، عبارت است از: بازسازی یا ترمیم سطح موجود رفاه بلافاصله پس از وقوع یک حادثه.

ظرفیت انطباق: توانایی یک سیستم برای تنظیم، اصلاح و یا تغییر ویژگی‌ها و اعمال آن سیستم است تا آسیب‌های بالقوه آینده را تعدیل کرده و از فرصت‌ها به شکلی استفاده کند تا بتواند به عملکردش، بدون تغییرات عمده کیفی در عملکرد یا هویت ساختاری‌اش، ادامه دهد. به عبارت دیگر به اقدامات فعال یا پیشگیرانه (مورد انتظار) که مردم بر اساس تجربیات گذشته‌شان آن‌ها را به کار می‌گیرند تا درس‌هایی از تجارب گذشته یاد گرفته، و بر اساس این خطرات آینده را پیش‌بینی کرده و معیشت یا کاهش آسیب را تنظیم نمایند. ظرفیت انطباق در راستای تغییرات تدریجی بوده و در جهت حفظ وضع موجود رفاه مردم در مواجهه با خطرات آینده به کار گرفته می‌شود. تفاوت عمده بین ظرفیت‌های کنار آمدن (جذب) و انطباق در محدوده زمانی فعالیت‌هایی است که هر کدام از ظرفیت‌ها به کار می‌گیرند. در حالی که ظرفیت جذب، درگیر ماموریت‌های تاکتیکی و با منطق برنامه‌های کوتاه مدت است، ظرفیت انطباق شامل ماموریت‌های راهبردی و برنامه‌ریزی‌های بلندمدت‌تر را در بر می‌گیرد.

ظرفیت تغییر (تحول، دگرگونی، مشارکتی): توانایی برای ایجاد یک سیستم کاملاً جدید به طوری که شوک دیگر هیچ تاثیری نداشته باشد. این ظرفیت زمانی ضروری است که ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی، سیستم موجود را غیر قابل دفاع می‌کند. مثال‌هایی از ظرفیت تحول شامل معرفی ساز و کار حل تعارض در یک جامعه محلی، اقدامات برنامه‌ریزی شهری و اقدامات لازم برای از بین بردن کامل فساد و توانایی مردم برای دسترسی به دارایی و گرفتن کمک از پهنه گسترده تر سیاسی و اجتماعی (یعنی از سازمان‌های دولتی و به اصطلاح جامعه مدنی) است که طی آن مردم در فرآیندهای تصمیم‌گیری مشارکت می‌کنند. از سوی دیگر، با ایجاد موسسات یا توسعه ظرفیت‌های نهادی در سطوح محلی هم رفاه فردی را بهبود می‌بخشند و هم موجب نیرومندی اجتماعی در بحران‌های آینده می‌شوند.

برای تمایز بین این سه نوع ظرفیت بر اساس چهار معیار ذکر شده به جدول زیر توجه کنید:

جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده

معیار	ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
پاسخ به ریسک	به اعتبار گذشته	مورد انتظار (آینده)	مورد انتظار (آینده)
قلمرو زمانی	کوتاه مدت	بلند مدت	بلند مدت
میزان تغییر	کم، وضع موجود	متوسط، تغییرات افزایشی	زیاد، تغییرات ریشه‌ای
نتیجه	ترسیم سطح فعلی رفاه	تامین رفاه آینده	افزایش رفاه حال و آینده

۴-۱. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی

در سالهای اخیر کاربرد مفهوم تاب‌آوری برای سامانه‌های اجتماعی بسیار مورد توجه قرار گرفته است و برخی از محققان کاربرد آن را مورد توجه قرار می‌دهند؛ درحالی‌که دیگران نسبت به آن محتاط هستند. بسیاری از کاربردهای عملی که تاکنون صورت گرفته است، برای بررسی روابط تاب‌آوری اجتماعی - اکولوژیکی بوده است؛ برای نمونه: روش‌هایی که به وسیله آن تلاش‌های صورت گرفته برای بهبود تاب‌آوری اجتماعی به تاب‌آوری اکولوژیکی کمک می‌کند. (Davidson ۲۰۱۲: ۱۱۳۹). مطالعاتی که درباره واکنش به آثار خطرات به وسیله بیشاپ و همکاران (۲۰۰۰) و میالر و همکاران (۱۹۹۹) انجام شد، نشان داد که فقط عوامل مهم در تاب‌آوری اجتماعی - اکولوژیکی (یادگیری چگونگی زندگی با تغییر و تردید، ترکیب انواع دانش برای یادگیری و دانش‌اندوزی، و ایجاد فرصت برای خود سازماندهی و ایجاد پیوند) تاب‌آوری را افزایش نمی‌دهند بلکه وجود آنها با سطح مشارکت در فعالیت‌ها و گروه‌های اجتماعی (برای نمونه: عضویت در انجمن‌ها و گروه‌های فعالیت اجتماعی) همبستگی دارد. از این مشاهده می‌توان نتیجه گرفت که با فعالیت در زمینه کاهش خطرات، امکان خطر در جامعه می‌تواند کاهش یابد حتی اگر اعضای جامعه به خودی خود دست به کاری نزنند. وجود تعداد بیشتری از مردم در فعالیت‌های اجتماعی، حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی، سودمندی و حل مسئله را ایجاد می‌کند و در نتیجه، تاب‌آوری آن‌ها در برابر بلایا و حوادث طبیعی یا خطرات اجتماعی بیشتر خواهد بود.

با وجود اینکه تحقیق بیشتر درباره این مسئله الزامی است، این تحقیق این امکان را روشن کرد که راهبردهای کاهش خطرات با توسعه اجتماعی ارتباط داده شوند و مکمل فعالیت‌های توسعه اجتماعی با آموزش خطرات خاص و فعالیت‌های کاهش ارتباط داده شوند. کی یفر (۱۹۸۴) و پیتون و بیشاپ (۱۹۹۶)، راهبردهای تفویض قدرت اجتماعی را این چنین تشریح کردند: توسعه مشارکت اجتماعی، افزایش کنترل مشاهده شده توسط ذی‌نفعان، آسان‌سازی شناخت اجتماعی از مشکلات و تدوین و توسعه راهبردهایی برای حل مساله یا فائق شدن بر مشکلات بر اساس روش‌هایی سازگار با نیازها، سامانه‌ها و ارزش‌های یک اجتماع خاص. برای تقویت تفویض قدرت، یک روش اجتماعی برای تصمیم‌گیری توصیه شده است. مشارکت در شناخت مشکلات مشترک و گسترش و اجرای راه‌حل برای آن‌ها، توسعه پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تعهد عملی را آسان می‌کند. تمرکز روی اقدام فعالانه در مسائل برجسته به پروراندن سودمندی و مشارکت گروه‌های ذینفع و افراد کمک می‌کند؛ بنابراین در این مدل تفویض قدرت، عوامل کلیدی می‌توانند در این کلمات خلاصه شوند: سودمندی، پیروز شدن بر مشکل یا مساله، تقویت حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ساختارهای پشتیبانی که به طور خلاصه در بالا شرح داده شد. مبنای تفویض قدرت فقط یکبار ایجاد می‌شود؛ گام بعدی شناخت تغییر اجتماعی، شرکت داشتن اعضای جامعه برای ایجاد پشتیبانی

متقابل (کمک کردن به گسترش مسئولیت‌پذیری اجتماعی و پشتیبانی جامعه) و فرصت‌هایی برای تحت فشار قرار دادن نهادهای اجتماعی و حاکمیتی (کمک کردن به توسعه سودمندی و پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل) است؛ همچنین شاید سودمندی به هم پیوسته (مشارکت تعاملی)، یک شاخص خوب برای سطح همکاری و کمک موجود در درون یک اجتماع باشد و در نتیجه، شاید تا اندازه‌ای احتمال موفقیت راهبردهای کاهش مساله یا مشکل را ایجاد کرده که نیاز دارد تا عملیات به هم پیوسته و منظم پذیرفته و اجرا شوند.

نقش مدیریت بحران و تاب‌آوری اجتماعی شامل ترکیب و تطبیق دورنماها / نیازهای به دست آمده از مشاوره اجتماعی در درون یک بافت راهبردی شده و تا جایی که ممکن است برای تهیه اطلاعات و منابع لازم برای تقویت تفویض قدرت، خودیاری و ارتقاء تاب‌آوری جست و جو می‌شود؛ بنابراین نهادهای سیاست‌گذار در حوزه‌های اجتماعی (به عنوان مثال معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری) به عنوان مشاور جوامع عمل می‌کنند نه به عنوان هدایت کننده فرآیند تغییر؛ علاوه بر این، شاید پذیرش یک راهبرد رشدگرا، برای ارتقای شایستگی و تاب‌آوری اعضای جامعه، بافتی را آماده کند که موجب تاب‌آوری مداوم در طی زمان شود. نادر بودن خطرات و یا ریسک‌ها و شوک‌ها، یک پیامد مهم دارد؛ برای نمونه: یک الگوی کمبود یا خسارت به راهبردهایی می‌انجامد که اعضای جامعه را به اینکه برای کاهش خسارتهای ناشی از خطرات، سرمایه مالی یا اجتماعی خود را خرج تقویت یا اصلاح خانه یا ساختمانشان کنند، تشویق می‌کند. از دیدگاه دیگر رشد، تمرکز روی سرمایه‌گذاری در اصلاح ساختاری برای افزایش ارزش سرمایه‌ای اموال، افزایش ارزش فروش دوباره یا کاهش هزینه‌های بیمه‌ای خواهد بود و این یعنی نشان دادن منافع اجتماعی و شخصی که از انجام فعالیت‌های کاهش خطر معین به دست می‌آید؛ بنابراین، این روش از تمرکز روی ارزش‌سازگاری محلی و محیط و توسعه راهبردهای هدایت شده به سوی حفظ کیفیت درک شده زندگی در رابطه با فعالیت خطرات، ریسک‌ها و یا شوک‌ها دفاع می‌کند «ادامه تفویض قدرت قانونی و در نتیجه شایستگی‌هایی که تاب‌آوری را در برابر مصائب پی‌ریزی می‌کنند شامل ادغام سودمندی به هم پیوسته، توانایی‌های فائق آمدن بر مشکل و پشتیبانی از حس تعلق و هویت اجتماعی می‌شود. این، موضوع توانایی برای واکنش در برابر مصائب را طوری پرورش خواهد داد و تقویت خواهد کرد که خسارت و بی‌نظمی را به حداقل برساند و رشد را ارتقا دهد. این موضوع از طریق طرح‌ها و فعالیت‌هایی که مشارکت اجتماعی را در حل مشکل تقویت می‌کنند، به آسانی انجام می‌شود؛ اگر از همان ابتدا فعالیت اجتماعی بر یک حادثه خطرناک خاص استوار باشد، این موضوع به‌طور ویژه‌ای اهمیت می‌یابد.» (رمضانزاده لسبویی، ۱۳۹۳).

خصوصیات یک جامعه (شهر یا محله) تاب‌آور

امروزه برای درک ویژگیها و خصوصیات جوامع تاب‌آور مطالعات زیادی صورت گرفته است؛ برای نمونه: کای و همکاران (۲۰۱۱): ۳۶۹-۳۶۰ مطالعه‌ای با عنوان «شناسایی مطلوبترین استراتژی‌های بهبود تاب‌آوری اکولوژیکی در برابر سیل در مناطق آسیب پذیر اکولوژیکی» را انجام داد؛ هرچند او در مطالعه تنها به بررسی عوامل سیلاب در یک شهر کوچک پرداخت اما در مطالعه خود به این نتیجه رسید که مسائل مدیریت در تاب‌آوری بسیار مهم است:

- توانایی تحمل شوک‌ها و ضربه‌های وارده از یک خطر به گونه‌ای است که آن خطر (ریسک‌ها و یا شوک‌ها) تبدیل به سانحه نشوند (تا احتمال شکست را کاهش دهد)
- توانایی برگشت به عقب پس از سانحه (تا بتواند پیامدهای شکست را کاهش دهد)
- امکان و فرصت برای تغییر و پذیرش پس از سانحه (تازمان موردنیاز برای بهبودی و همچنین مقدار آسیب پذیری را کاهش دهد)

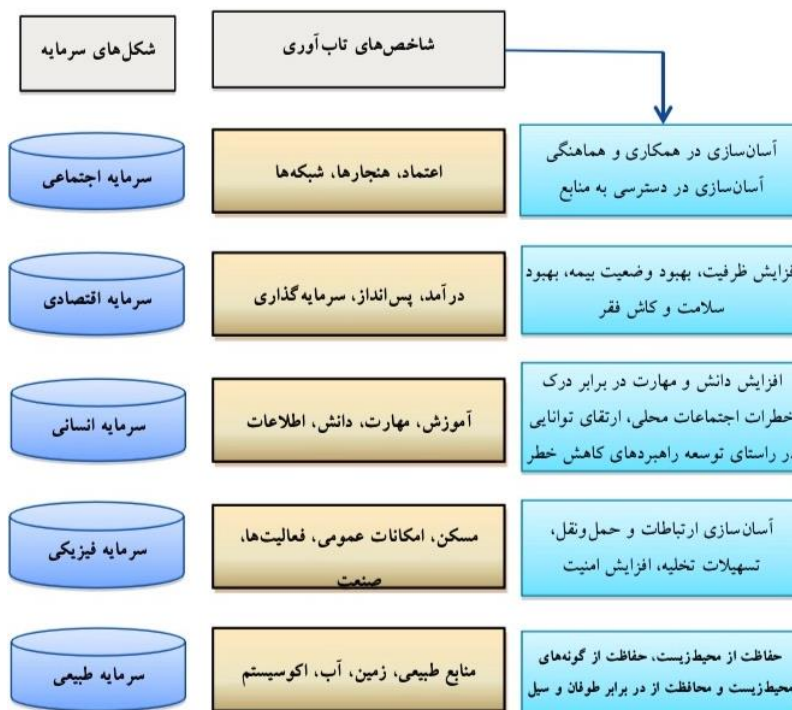
۱-۵. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری

برای ایجاد شهرها، محله‌ها و یا جوامع تاب‌آور با تأکید بر نقش مدیران محلی، اشکال مختلف سرمایه نقش دارند که سرمایه اجتماعی با تأکید بر مؤلفه‌های اعتماد، شبکه‌ها و هنجارها یکی از انواع سرمایه تأثیرگذار می‌باشد. سرمایه اجتماعی تاریخچه‌ای بس طولانی و نامحسوسی در میان علوم اجتماعی دارا می‌باشد. اولین کسی که این اصطلاح را به کار بردنانی فان بود. بعدها جیمز کلنن نقش شرکت اجتماعی را در شکل‌گیری فرهنگ و تعلیم و تربیت شرح داد. (قالیباف و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۳). سرمایه اجتماعی یکی از ابعاد برجسته تحقیقاتی علوم اجتماعی است، این اصول اجتماعی باعث تقویت افراد و گروهها می‌شود.

« سرمایه اجتماعی با عضویت در گروه‌ها و انجمن‌ها، اهداف گروهی را مثل دموکراسی، مشارکت و توسعه اجتماعی را تقویت می‌کند. » (پوتنام، ۲۰۰۲: ۶۹). پوتنام مدعی است که « شرکت در اجتماع مانند شبکه‌های رسمی و شبکه‌های غیررسمی جامعه، مرکز اصلی مفهوم سرمایه اجتماعی است » (۲۰۰۰: ۵۶). سرمایه اقتصادی، انسانی، سرمایه فیزیکی و سرمایه طبیعی از انواع سرمایه‌های دیگر هستند که در مجموع به صورت یک سامانه در عملکرد اجتماعات تاب آور تأثیرگذار هستند (Mayunga, ۲۰۰۷). «سرمایه اقتصادی که درآمد پولی و سایر منابع مالی و دارایی‌ها و نیز تجلی نهادی آن یعنی حقوق مالی را در برمی‌گیرد. سرمایه اقتصادی سیال تر است و به آسانی به سرمایه اجتماعی و فرهنگی تبدیل می‌شود، در مقابل، قابلیت تبدیل سرمایه اجتماعی به سرمایه فرهنگی پرهزینه تر است. » (نوربخش، ۱۳۹۰: ۱۱۱-۱۱۲) سرمایه انسانی بیشتر آموزش، مهارت و دانش مدیران و سطوح محلی در برابر ریسک‌ها و خطرات را شامل می‌شود. آموزش و ظرفیت سازی کاهش خطرپذیری بلایا در سطح محلات به عنوان یکی از اصولی است که در فرآیند مدیریت تاب آوری و بلایا پیوسته باید مورد توجه قرار گیرد. سرمایه فیزیکی شامل مسکن، امکانات عمومی و... است که آسان سازی در ارتباطات و حمل و نقل از زیرمجموعه‌های آن به شمار می‌رود و در نهایت، سرمایه طبیعی هم شامل منابع طبیعی، آب و اکوسیستم می‌باشد که در این بخش باید گونه‌های خاص گیاهی و جانوری و شرایط محیط طبیعی زندگی افراد و حفاظت از آنها در برابر بلایا محافظت شوند»

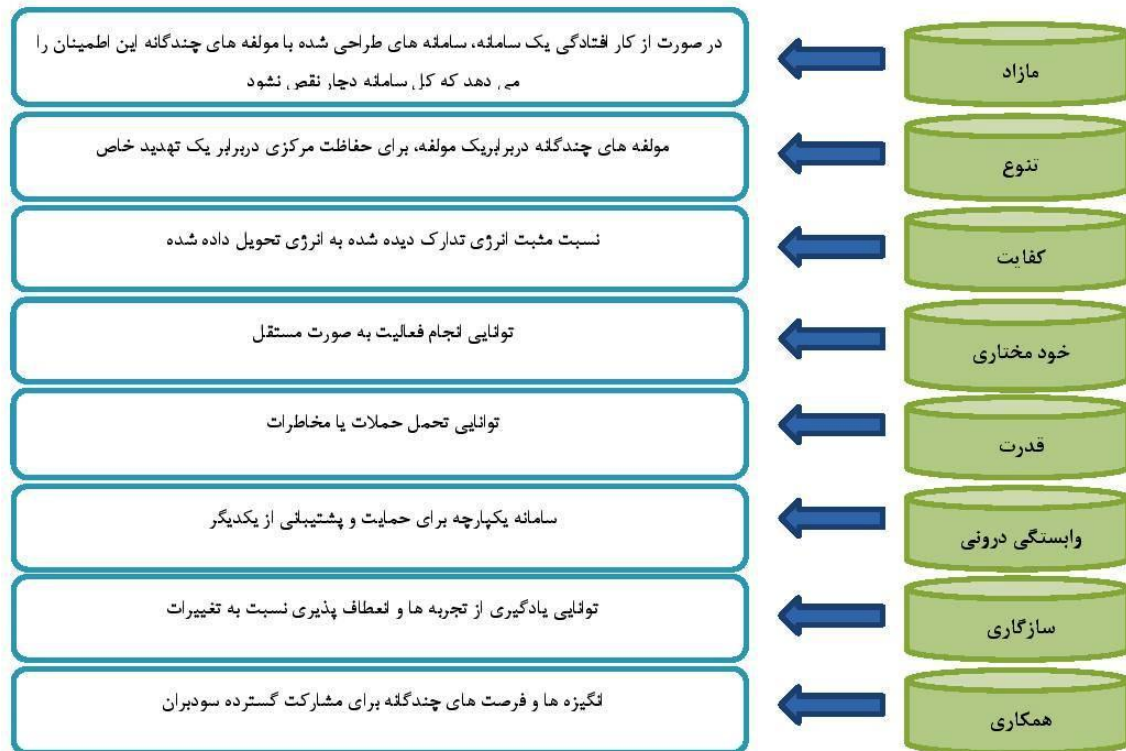
از مهمترین خصوصیات جوامع تاب آور، عملکرد سرمایه انسانی در شهرها است. سرمایه انسانی، مهارت، دانش و سطح اطلاعاتی جوامع را در ارتباط با بهبود وضعیت تاب آوری می‌سنجد. افزایش دانش و مهارت در برابر درک خطرات شهروندان، ارتقای توانایی در راستای توسعه راهبردهای کاهش خطر از مهمترین ویژگیهای جوامع تاب‌آور می‌تواند دانسته شود که برای ایجاد این وضعیت آموزش به عنوان یک اصل ضروری پیوسته مورد تأکید برنامه‌ریزان است. در رابطه با آموزش خطرات، این فرآیند می‌تواند به وسیله آماده کردن شهروندان با طرحهای خطری که چالشهای بالقوه، فرصتها و رفتارهایی که به وسیله اجتماع در برابر خطر صورت می‌گیرد را شرح دهد و همچنین توسعه راهبردهای استفاده کردن از آنها یا مدیریت و احاطه کردن آنها را شرح می‌دهند.

برای ایجاد جوامع تاب آور در برابر بلایا و خطرات پنج سرمایه، اجتماعی، اقتصادی، انسانی، فیزیکی و طبیعی تأثیرگذار هستند. برای ایجاد جوامع تاب‌آور در سالهای اخیر، این رویکرد بسیار مورد بررسی قرار گرفته است. راه‌های بسیاری زیادی هم برای ایجاد جوامع تاب‌آور ارائه شده است. شکل ۱ نوع تقسیم بندی سرمایه‌ها و نقش آن‌ها را در تاب‌آوری جوامع به تصویر می‌کشد.

شکل ۱. انواع سرمایه‌ها در یک فرایند تاب‌آوری

شکل ۲ هشت ویژگی شهرهای تاب‌آور را از دیدگاه گودزچالک مطرح می‌کند که این ویژگیها عبارت‌اند از: تنوع، کفایت، خودمختاری، قدرت، وابستگی درونی، سازگاری، مازاد و همکاری. خودمختاری شهرها بر توانایی انجام فعالیتهای مدیریتی شهری به صورت مستقل تأکید دارد. قدرت هم بر توانایی و مقاومت شهر در راستای مقابله با انواع بلایا و خطرات اشاره دارد و نیز همکاری و سازگاری بر میزان مشارکت شهروندان.

شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب آور

۶-۱. نتیجه گیری

آموزش در سطوح مختلف جامعه با هدف حفظ امنیت به ویژه در زمان وقوع خطرات و شرایط پس از وقوع، اهمیت بیشتری دارد. مهمترین اقداماتی که نهادهای برنامه ریز در این زمینه می‌توانند انجام دهند عبارتند از: آگاهی و برنامه‌های آموزشی درباره کاهش خطرپذیری، برنامه‌های آموزشی برای مقامات محلی و مدیران جامعه، برنامه‌ها و تمرینهای مشارکتی برای اعتمادسازی و مشارکت ذی نفعان در جوامع محلی و در نهایت، در راستای تاب‌آوری جوامع به لحاظ رویکردی و بر اساس قوانین موجود در کشور ابتدا باید میزان تاب‌آوری در ابعاد مختلف با تأکید بر شاخصها و معیارهای قابل سنجش مورد واکاوی قرار بگیرد. طرح ارتقا تاب‌آوری زنان و خانواده ابتکاری است که از سال ۱۳۹۵ تاکنون توسط معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در سطح ملی و با همکاری بخش‌ها و نهادهای ذیربط در استانها برنامه‌ریزی و اجرا شد تا بتواند ضمن آموزش و توسعه ظرفیتهای فردی و گروهی برای ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده در سطوح محلی، جوامع را به:

- درک فعال از چشم انداز ریسک و چگونگی اثر آن بر سیستم و چگونگی کنش‌های جامعه در هر زمینه
- تعیین این که در کدام لایه جامعه آن خطرات به بهترین شکل مدیریت شوند
- و استفاده از مجموعه‌ای از اصول تاب‌آوری به منظور تقویت ظرفیت سیستم برای جذب شوک و یا انطباق و تغییر به طوری که کمتر در معرض شوک قرار گیرند تا با برنامه ریزی مشارکتی و تقویت لایه‌های اجتماعی، بتوانند ارتقا تاب‌آوری اجتماعی حوزه زنان و خانواده از کوتاه تا بلند مدت را محقق سازند.

- اجرای طرح‌های پژوهشی متعدد مرتبط در این زمینه
- تیم اجرایی فعال
- استاد برجسته کشوری

۳-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های غیردولتی و شاخص‌های انتخاب آنان سازمان‌های مردم‌نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در سراسر استان بر اساس شاخص‌های زیر و مکاتبه با کارشناسان امور بانوان فرمانداری‌ها و معرفی از سوی آنها انجام شد. هم‌چنین هماهنگی با کارشناسان دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری در بخش سازمان‌های مردم‌نهاد نیز در این زمینه صورت پذیرفت:

- معتمد محلی، دارای سوابق اجرایی در زمینه تسهیل‌گری و کار با جوامع محلی و جوامع در معرض آسیب
- حداقل ۵ سال سابقه فعالیت قابل قبول و دارای سوابق تجربی و پژوهشی مرتبط با آسیب‌های اجتماعی و توانمندسازی جوامع محلی
- نماینده معرفی شده دارای حداقل تحصیلات کارشناسی در رشته‌ای مرتبط با علوم اجتماعی
- دارای توانایی برقراری ارتباط موثر و اعتماد سازی در گروه مخاطب و یا جامعه محلی مورد نظر

۳-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح

• به مدت ۵ روز	مدت زمان
• ۱۰ الی ۱۱ مرداد، ۱۷ الی ۱۸ مرداد، ۱۱ شهریور ۱۳۹۶	زمان جلسه توجیهی
• برنامه آموزشی و الزمات و جزوات آموزشی و کمک آموزشی توسط اساتید و تسهیل‌گران از یک هفته قبل در اختیار استانداری قرار گرفت .	ارسال بسته توجیهی

شکل ۴. برنامه کارگاه

خلاصه‌ی فعالیت‌های اجرایی و علمی انجام شده تا برگزاری کارگاه به شرح زیر است:

نشست توجیهی با حضور تعدادی از مشاوران امور زنان و خانواده فرمانداری‌ها، نمایندگان تعدادی از سازمان مردم‌نهاد فعال در استان و کارشناسان طرح در استانداری، در تاریخ ۱۳۹۶/۳/۲۴ در دفتر امور زنان و خانواده استانداری برگزار گردید. مصوبات و تصمیمات متخذه در این جلسه ۴ ساعته عبارتند از: تعیین زمان تقریبی اجرای طرح، ایجاد تعامل و همکاری بین سازمان‌های مردم‌نهاد و مشاوران امور بانوان فرمانداری‌ها.

خلاصه اجرای کارگاه:

این کارگاه آموزشی با حضور ۳۲ نفر از نمایندگان سازمان‌های مردم‌نهاد فعال معرفی شده از سوی فرمانداری‌ها و به تسهیل‌گری جناب آقای متولی در مدت ۵ روز ادر مردادماه و شهریورماه ۱۳۹۶ برگزار گردید. این کارگاه با رویکرد آموزش مشارکتی و شیوه‌های خلاق آموزشی مباحثی از جمله: تاریخچه تاب‌آوری و تعاریف آن، ریسک‌ها، شوک‌ها، استرس‌ها و تاثیر آن بر سیستم، شناسایی شکاف‌ها در تاب‌آوری سیستم و تدوین نقشه راه تاب‌آوری سیستم در گروه‌ها مورد بحث قرار گرفت و تمرین شد.

جدول ۳. مشخصات اعضای سازمانهای مردم نهاد و تشکلهای غیر دولتی آموزش دیده بعنوان تسهیلگران محلی

ردیف	نام و نام خانوادگی	مدرک و رشته تحصیلی	نام سازمان ذیربط	سابقه فعالیت (سال)	ساعات حضور در کارگاه
۱	پریچهر شاهسوند	فوق دکترا جامعه شناسی سیاسی	شبکه رشد فراگیر و توسعه پایدار	۳۰	۳۶
۲	دلبر نیروشک	دکترا روانشناسی بالینی	نیروی تدبیر زنان انجمن	۱۲	۳۶
۳	خانم بهرامی	کارشناسی ارشد علوم اجتماعی	برنامه ریزی رفاه نوین اجتماعی (برنا)	۶	۳۶
۴	مرضیه زنجانیان	کارشناسی ارشد آموزش پزشکی	بنیاد پیشگیری از آسیبهای اجتماعی	۲۰	۳۶
۵	بنیامین نعیمایی	کارشناسی ارشد علوم اجتماعی	خانواده سلامت بنیان تهران - خانواده زنان آسیبهای اجتماعی	۱۵	۳۶
۶	سید احمد رضا سلامتی	کارشناسی ارشد مشاوره	سازمان دفاع از قربانیان خشونت - حقوق بشر	۱۸	۳۶
۷	مریم پازوکی	کارشناسی ارشد علوم تربیتی	جمعیت همیاران سلامت روان اجتماعی پاکدشت، پیشگیری از آسیبهای اجتماعی	۱۷	۳۶
۸	محمد آزمایش فائزه آزمایش	دانشجوی لیسانس حقوق لیسانس پرتو پزشکی	کلینیک مددکاری اجتماعی خوارزمی	۲	۳۶
۹	شایسته زنجیران	روانشناسی شخصیت	موسسه مهر آفرینان راهیان سلامت شهریار	۵	۳۶
۱۰	طاهره دارابی	لیسانس روانشناسی	کلینیک مددکاری اجتماعی همای رحمت شهریار	۱۰	۳۶
۱۱	زهرا محمودی	فوق لیسانس روانشناسی	موسسه کاهش آسیب آهنگ رهایی شرق	۶	۳۶
۱۲	فاطمه حاجی هاشمی	دانشجوی دکترا مشاوره	انجمن خرد و زنان جوان	۲	۳۶
۱۳	مهدی نصرالهی	کاشناسی ارشد	موسسه یونس حامی ری	۱	۳۶
۱۴	پروهان	لیسانس	خیریه مهر بیت الرحمه	۱۰	۳۶
۱۵	یحیی زاده	لیسانس معماری	مهر آفرین ورامین	۱۵	۳۶
۱۶	مریم عباسی	کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی	کلینیک مددکاری اجتماعی پندار	۸	۳۶
۱۷	خانم جهان آرا	کارشناسی ارشد مددکاری اجتماعی	کلینیک مددکاری اجتماعی ستایش مهر بهارستان	۱۵	۳۶
۱۸	لیلا زعفران	کارشناسی ارشد روانشناسی	موسسه خیریه لثارت الحسین دماوند	۲۲	۳۶
۱۹	محبوبه مختاری	لیسانس مدیریت	آبشار عاطفه‌ها- شعبه دماوند	۸	۳۶
۲۰	فاطمه سلمانی	لیسانس	طلوع فردا ورامین	۴	۳۶
۲۱	آقای کاظم نژد	کارشناسی ارشد	انجمن صیانت از حقوق کودکان بزه کار و بزه دیده ملارد	۲	۳۶
۲۲	لیلا شش یکانی	کارشناس مامایی	انجمن آموزشی و حمایتی بیماران خاص ملارد	۷	۳۶
۲۳	سمیه اسلامی	کارشناسی ارشد روانشناسی	همراهان مسیر زندگی	۹	۳۶
۲۴	زهرا عظیمی	کارشناس ارشد فیزیولوژی ورزشی	زنان پردازد قرچک - اجتماعی فرهنگی	۱۷	۳۶

ردیف	نام و نام خانوادگی	مدرک و رشته تحصیلی	نام سازمان ذیربط	سابقه فعالیت (سال)	ساعات حضور در کارگاه
۲۵	مهرداد زیاری	کارشناسی ارشد فلسفه	کانون دانش‌آموختگان و دانشجویان استان تهران فیروزکوه	۲۰	۳۶
۲۶	محمد کریمی	لیسانس	خانه امید طلوع شمیرانات	۱۴	۳۶
۲۷	علیرضا عرشی	کارشناسی ارشد روابط بین الملل	انجمن زنان ایرانی طرفدار محیط زیست پایدار	۵	۳۶
۲۸	مومن فام	کارشناسی ارشد روانشناسی	جمعیت همیاران خانه مهر تهرانپارس	۱۵	۳۶
۲۹	مهدی تفرشی	کارشناسی ادبیات	فرنام هنر ورامین	۱۶	۳۶
۳۰	مجید نقشی	کارشناسی	تندیس خرد ورزان تهران	۴	۳۶
۳۱	صدیقه ببران و مهین سیروسیان	دکتر	ندای مشرق زمین تهران	۱۸	۳۶
۳۲	فاطمه خزائی پارسا	کارشناسی ارشد	یلدا یاران مهر	۱۵	۳۶
۳۳	شهربانو پرخو	کارشناسی ارشد	انجمن سلامت خانواده	۵	-

۳-۵. پایش طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن (مبتنی بر پیش‌آزمون و پس‌آزمون)

در فاز اول طرح که ۵ روز (۳۶ ساعت آموزشی) به طول انجامید، نمایندگان ۳۳ سازمان مردم‌نهاد به عنوان تسهیل‌گر سطح ۲ تحت آموزش قرار گرفتند. مطالب و سر فصل‌های آموزشی بر اساس محتوای در نظر گرفته شده توسط معاونت امور زنان و خانواده که در اختیار اساتید قرار گرفته بود، تدریس گردید. لازم به ذکر است فرآیند آموزشی به صورت کارگاهی طراحی و شرکت‌کنندگان علاوه بر یادگیری مطالب تئوری در قالب گروه‌های ۶-۵ نفره به تمرینات عملی پرداختند.

نقاط قوت شناسایی شده توسط تسهیلگر سطح یک:

- مشارکتی بودن پروژه در محتوا و شکل
- افزایش تعامل سمن‌ها با همدیگر و با دفتر امور بانوان
- انگیزه‌ی بالای تسهیل‌گران محلی در یادگیری و تمرین تکنیک‌های تسهیل‌گری

نقاط ضعف شناسایی شده تسهیلگر سطح یک:

- تعداد شرکت‌کنندگان بالا در طرح
- نقاط قوت شناسایی شده کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استناداری:
- برنامه ریزی دقیق جهت اجرای دوره
- توزیع بسته‌های آموزشی ویژه تسهیلگران سطح ۲
- مکان مناسب آموزشی با امکانات لازم
- تأمین و تخصیص اعتبار پروژه قبل از اجرا
- متناسب بودن موضوع طرح با مسائل و نیازهای جامعه
- اجرا توسط سازمان‌های مردم‌نهاد
- نقاط ضعف شناسایی شده توسط کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استناداری:
- زمان بر بودن کارگاه و کمبود بودجه پیش‌بینی‌شده در طرح

۴. گزارش فاز دو ۴-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان

شکل ۵. نقشه گستردگی فعالیت‌ها در مناطق استان

جدول ۴. توزیع فعالیت‌ها در مناطق استان

شهرستان	محلّه
تهران	کانون اصلاح و تربیت
تهران	منطقه ۱
تهران	هرندی
تهران	منطقه ۳
تهران	وحیدیه
تهران	منطقه ۶
پاکدشت	قوهد
پردیس	روستای گلخندان
شهریار	وحیدیه
شهریار	نصیرآباد
تهران	ظهير آباد
شهر ری	مدرسه خاتم
تهران	پارک کوثر
اسلامشهر	اسلامشهر
ورامین	خیرآباد
ورامین	منطقه حاشیه نشین
رباط کریم	گروه زنان تحت پوشش کلینیک
بهارستان	سلطان آباد
دماوند	دماوند
دماوند	روستای محمدیه
ملارد	شهرک طلائییه ۱
ملارد	شهرک طلائییه ۲
شهر قدس	شهرک
قرچک	صالح آباد
فیروزکوه	فیروزکوه
شمیرانات	لواسانات ۱
شمیرانات	لواسانات ۲
تهران	افسریه

۲-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم

طرح

گروه‌های هدف با استفاده از گروه‌های اجتماع‌محور فعال در مناطق آسیب‌خیز استان تهران که توسط دفتر امور بانوان و خانواده استانداری کارشناسان امور بانوان فرمانداری‌ها، بهزیستی و کمیته امدادو معتمدین محلی شناسایی و اعلام شده بود، تعیین شد و تسهیلگران فاز ۲ بر اساس حیطة فعالیت و سابقه فعالیت اجتماع‌محور در هر محله انتخاب شدند.

۳-۴. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع‌رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی

مربوطه

اطلاع‌رسانی در فضای محلات از طریق ارتباط با معتمدین محلی/مساجد/ خانه بهداشت/بسیج محله/مدارس محلی متناسب با گروه هدف صورت پذیرفت.

۴-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفوذ در میان مردم محلی

جهت اجرای طرح

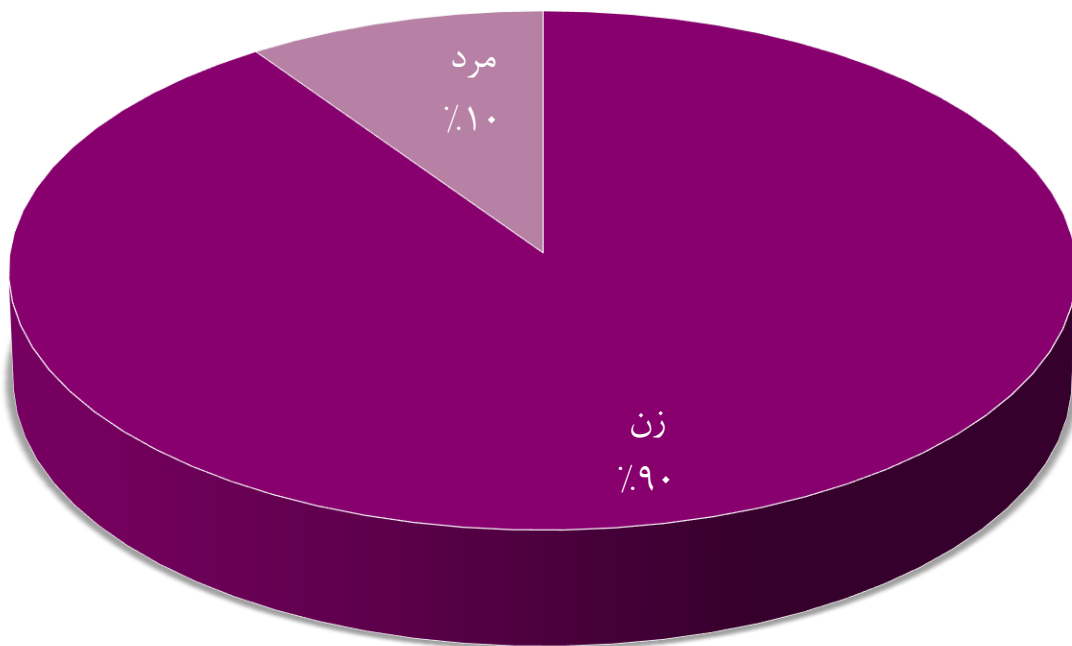
- برگزاری نشست در مساجد و ارتباط با افراد با نفوذ محلی و معرفی طرح و تسهیل‌گران فاز ۲
- ارتباط با فرمانداری، بخش‌داری و نهادهای اجتماعی رسمی و غیر رسمی فعال در محل و بهره‌گیری از ظرفیت‌های آنها برای کمک به حل مساله گروه درگیر در طرح تاب‌آوری

۵-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح

- برگزاری نشست با مدیران شهرستانی جهت هماهنگی برای ورود به محلات (یک هفته)
- ارتباط با جامعه محلی، اطلاع‌رسانی اولیه و هماهنگی ورود به محلات در سطح محلی (دو هفته)
- برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جلب مشارکت جامعه محلی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی محلی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های مشارکتی جامعه محلی و راهکارهای عملیاتی برای کاهش آسیب (یک تادو ماه)
- طراحی و تدوین نقشه راه محلی با مشارکت جامعه محلی (دو هفته)
- ترسیم نقشه راه ارتقاء تاب‌آوری استان (یک هفته)

در فاز دوم، تسهیل‌گران آموزش دیده فاز یک طرح، ضمن هماهنگی با کارشناسان امور بانوان فرمانداری‌ها، هرکدام یک محله آسیب‌خیز استان را انتخاب و فرآیند اجرای طرح در یک بازه زمانی سه ماهه از اوایل مهرماه تا اواخر آذرماه را به انجام رساندند. در این فاز، محله و گروه‌های آسیب‌خیز از ۱۷ شهرستان تحت پوشش طرح قرار گرفت. میزان ساعات آموزشی به طور میانگین برای هر محله ۳۰ ساعت در قالب فعالیت‌های تسهیل‌گری و آموزش مشارکتی، مجموعاً ۶۷۵ نفر را تحت پوشش قرار داده است. ارتباط با معتمدین محلی برای ورود به محله و اعتماد سازی، انتخاب گروه مخاطب در محله و تشکیل یک کار گروه از مخاطبین، تهیه لیستی از مهمترین آسیب‌ها، ریسک‌ها و شوک‌های موجود در محل، اولویت بندی ریسک‌ها و انتخاب مهمترین ریسک، تهیه نقشه ریسک و مهمترین عوامل و پیامدهای ریسک، تهیه نقشه ذی‌نفعان، دارایی‌ها و سرمایه‌های موجود در محل و تهیه جدول اقدامات کوتاه، میان و بلندمدت پیش‌بینی شده برای کاهش ریسک و ارتقا تاب‌آوری از مباحث به اشتراک گذاشته تسهیل‌گران سطح ۱ با گروه هدف در هر محله بوده است.

شرکت کنندگان

شکل ۶. نمودار جنسیت شرکت کنندگان

جدول ۵. مشخصات کلاس‌های آموزشی

نام شهر / منطقه / محله	نام آموزشگر محلی (عضو سازمان غیردولتی)	میزان ساعت تدریس و تسهیلگری	تعداد متریان (زنان و خانواده‌های محلی)	عنوان ریسک یا شوک
تهران / کانون اصلاح و تربیت	پریچهر شاهسون	۳۰	۲۵	خشونت نوجوانان
تهران / منطقه ۱	دلبر نیروشک	۳۰	۲۵	تعارضات خانوادگی
تهران / محله هرنندی	خانم بهرامی محرابیان	۳۰	۲۵	کمبود امنیت
تهران / منطقه ۳	مرضیه زنجانیان	۳۰	۲۵	افسردگی زنان
تهران / وحیدیه	بنیامین نعیمایی	۳۰	۲۵	اعتیاد
تهران / منطقه ۶	سید احمد رضا سلامتی	۳۰	۲۵	خشونت
پاکدشت / قوه‌د	مریم پازوکی	۳۰	۲۵	افسردگی
پردیس / روستای گلخندان	محمد آزمایش فائزه آزمایش	۳۰	۲۵	اعتیاد همسران
شهریار / وحیدیه	شایسته زنجیران	۳۰	۲۵	اعتیاد
شهریار / نصیرآباد	طاهره دارابی	۳۰	۲۵	اعتیاد زنان
تهران / ظهیرآباد	زهرا محمودی	۳۰	۲۵	اعتیاد همسران
شهر ری / مدرسه خاتم	فاطمه حاجی‌هاشمی	۳۰	۲۵	تعارضات خانوادگی والدین با فرزندان
تهران / پارک کوثر	مهدی نصرالهی	۳۰	۲۵	افزایش کارتن خوابی
اسلامشهر / منطقه حاشیه نشین	پروهان	۳۰	۲۵	فقر و بیکاری
ورامین / خیرآباد	خانم یحیی زاده	۳۰	۲۵	اعتیاد مادران
ورامین / زنان تحت پوشش کلینیک	خانم فاطمه سلمانی	۳۰	۲۵	فقر و بیکاری
رباط کریم / منطقه حاشیه نشین	مریم عباسی	۳۰	۲۵	آسیب‌های ناشی از طلاق
بهارستان / سلطان آباد	خانم جهان آرا	۳۰	۲۵	افسردگی زنان خانه دار
دماوند / دماوند	لیلا زعفرانی	۳۰	۲۵	حاشیه نشینی و مهاجرت
دماوند / روستای محمدیه	محبوبه مختاری	۳۰	۲۵	حاشیه نشینی و مهاجرت
ملارد / شهرک طلاییه ۱	آقای کاظم نژند	۳۰	۲۵	فقر و بیکاری
ملارد / شهرک طلاییه ۲	لیلا شش‌یکانی	۳۰	۲۵	خشونت
شهر قدس / شهرک	سمیه اسلامی	۳۰	۲۰	خشونت و اعتیاد
قرچک / صالح آباد	زهرا عظیمی	۳۰	۲۰	بیکاری و فقر زنان سرپرست خانواده
فیروزکوه / فیروزکوه	مهرداد زیاری	۳۰	۲۰	خودکشی
شمیرانات / لواسانات ۱	محمد کریمی	۳۰	۲۰	اعتیاد
شمیرانات / لواسانات ۲	علیرضا عرشی	۳۰	۲۰	اعتیاد
تهران / افسریه	زهرا مومن فام	۳۰	۲۰	پایین بودن آستانه تحمل

۶-۴. نتایج حاصل از پایش طرح در فاز دوم

• مبتنی بر نتایج ارزیابی تسهیلگر سطح ۲

مشارکت موثر گروه‌های محلی برای شرکت در کارگاه و فرآیند اجرایی طرح، درگیر نمودن در فرآیند تدوین برنامه‌ریزی مشارکتی برای اولویت‌بندی مسائل محلات و فعالیت‌های میدانی برای شناخت ظرفیت‌ها، سرمایه‌ها و دارایی‌های محلات نشان از ارتباط موثر شرکت کنندگان از مدل اجرایی طرح می‌دهد. شایان ذکر است این طرح در محلات با شرایط یکسانی روبرو بوده است و محلاتی که سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل‌گران تجربه مشارکتی را از قبل در آنها داشته است، میزان پیشرفت و اعتماد عمومی نسبت به طرح بالاتر بوده است.

• مبتنی بر نتایج ارزیابی تسهیلگر سطح ۱ و کارشناس طرح تاب‌آوری در دفتر امور زنان و خانواده استانداری ارزیابی بر اساس مشاهدات و بازدیدهای میدانی صورت‌پذیرفته و شاخص‌هایی مانند مشارکت افراد و گروه‌های محلی، درگیر نمودن شرکت‌کنندگان در انتخاب و اولویت بندی مساله، بهره‌گیری از ظرفیت‌های محلی برای حل مساله و مشکل مطرح شده و میزان ارتباط موثر تسهیل‌گر سطح ۲ با جامعه محلی در نظر گرفته شده است.

۴-۷. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده (از نگاه تسهیلگر سطح ۲، کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری و تسهیلگر سطح ۱، نظرسنجی از شرکت‌کنندگان در کارگاه‌ها)

- نقاط قوت
 - حمایت عاطفی زنان بد سرپرست یا بی سرپرست در فضای تعاملی و مشارکتی از یکدیگر
 - قرارگیری در یک گروه با دغدغه مشترک سبب می‌شود که زنان احساس تنهایی نداشته باشند و اعتماد به نفس آنان افزایش یابد و مسولیت زنان برای تغییر شرایط افزایش یابد
 - حمایت همه جانبه اداره کل امور بانوان استانداری از اجرای دقیق طرح مطابق با دستورالعمل ارسالی
 - تیم اجرایی پروژه بسیار موفق و با انگیزه عمل کرد.
 - اجرای کارگاه‌های تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی می‌تواند سبب تغییرات در رفتارهای اجتماعی و سبک زندگی مردم و... شود.
 - رسیدگی به مشکلات گروه‌های شرکت‌کننده در طرح و ایجاد راهکارهایی مشارکتی مبتنی بر شرایط جامعه محلی جهت برطرف کردن آنها توسط خود مردم
 - ارتقاء تاب‌آوری در مواجهه با مسائل زندگی روشی است که می‌تواند جایگزین روش‌های متداول قبلی برای حل مسائل و آسیب‌های اجتماعی شود و نتایج مثمرتری با توجه به مشارکت و درگیر نمودن گروه‌های مشارکت‌کننده به همراه داشته باشد.
- نقاط ضعف
 - میزان کم بودجه با توجه به سختی کار در منطقه
 - تعصبات قومی و منطقه‌ای در بعضی مناطق استان تهران
 - فقر فرهنگی و بی‌سوادی افراد
 - وضعیت اقتصادی ضعیف جامعه مخاطب و محدوده اجرا
 - نداشتن انگیزه و حس مطالبه‌گری
 - عدم امکان برگزاری جلسات طولانی با توجه به خانه‌دار بودن یا شاغل بودن

۵. نقشه راه تاب‌آوری محلات

۵-۱. شهرستان تهران - کانون اصلاح و تربیت

- سیمای محله

شکل ۷. سیمای کانون اصلاح و تربیت

- نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در کانون اصلاح و تربیت

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• خشونت	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۸. مشخصات طرح تاب‌آوری در کانون اصلاح و تربیت

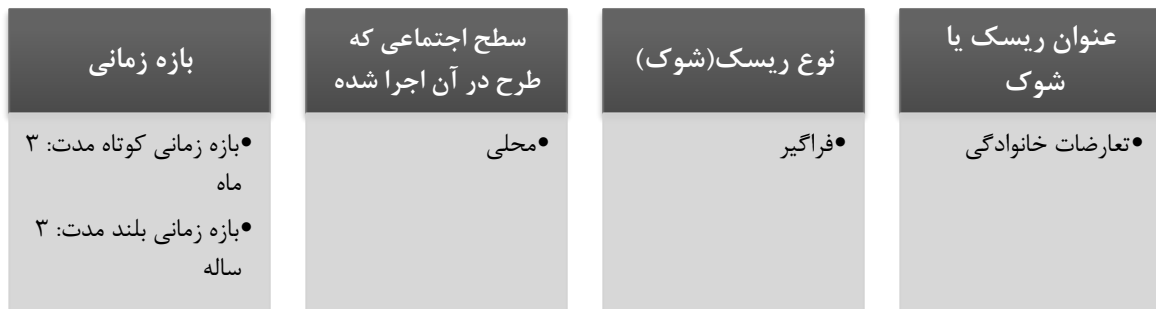
۵-۲. شهرستان تهران - منطقه ۱

• سیمای محله

شکل ۹. سیمای منطقه ۱

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در منطقه ۱

شکل ۱۰. مشخصات طرح تاب‌آوری در منطقه ۱

۳-۵. شهرستان تهران - محله هرندی

• سیمای محله

شکل ۱۱. سیمای محله هرندی

• نقشه‌راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله هرندی

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• نبود امنیت	• فراگیر و بلند مدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۱۲. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله هرندی

۴-۵. شهرستان اردل - محله بافت قدیم

• سیمای محله

شکل ۱۳. سیمای محله بافت قدیم

• نقشه‌راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله بافت قدیم

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
تغییرات اقلیمی	فصلی	محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۱۴. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله بافت قدیم

۵-۵. شهرستان تهران - منطقه وحیدیه

• سیمای محله

شکل ۱۵. سیمای منطقه وحیدیه

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در منطقه وحیدیه

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۱ ساله

شکل ۱۶. مشخصات طرح تاب‌آوری در منطقه وحیدیه

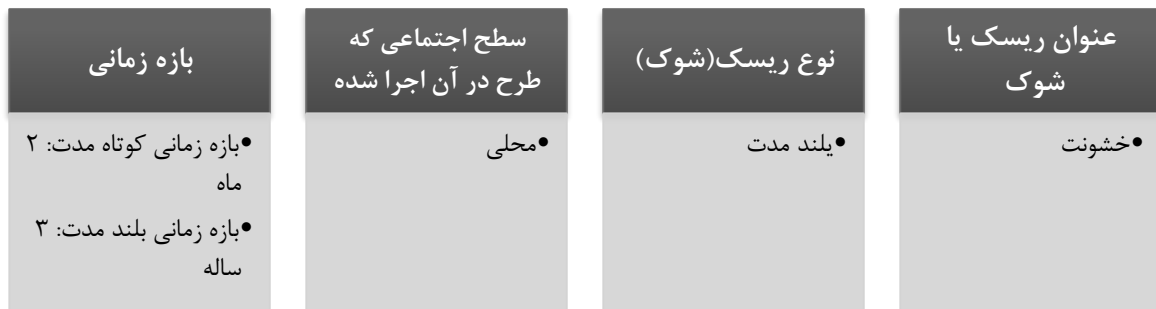
۵-۶. شهرستان تهران - منطقه ۶

• سیمای محله

شکل ۱۷. سیمای منطقه ۶

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در منطقه ۶

شکل ۱۸. مشخصات طرح تاب‌آوری در منطقه ۶

۵-۷. شهرستان پاکدشت - محله قوهده

• سیمای محله

شکل ۱۹. سیمای محله قوهده

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله قوهده

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• افسردگی	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۲۰. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله قوهده

۵-۸. شهرستان شهریار - محله وحیدیه

• سیمای محله

• محله وحیدیه	نام محله
• زنان ساکن محله دارای همسر معتاد	گروه مخاطب
• اعتیاد	نوع ریسک
• پاییز ۱۳۹۶	زمان اجرا
• ۳۰ ساعت	میزان ساعت
• فائزه آزمایش، محمد آزمایش	نام تسهیلگران

شکل ۲۱. سیمای محله وحیدیه

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله وحیدیه

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۲۲. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله وحیدیه

۹-۵. شهرستان شهریار - محله نصیرآباد

• سیمای محله

• محله نصیرآباد	نام محله
• زنان و دختران دارای اعتیاد	گروه مخاطب
• اعتیاد زنان	نوع ریسک
• پاییز ۱۳۹۶	زمان اجرا
• ۳۰ ساعت	میزان ساعت
• طاهر دارایی	نام تسهیلگران

شکل ۲۳. سیمای محله نصیرآباد

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله نصیرآباد

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• مهاجرت	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۲۴. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله نصیرآباد

۱۰-۵. شهرستان شهریار - محله ظهیرآباد

• سیمای محله

شکل ۲۵. سیمای محله ظهیرآباد

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله ظهیرآباد

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد همسران	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۲۶. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله ظهیرآباد

۵-۱۱. شهرستان شهرری - مدرسه خاتم

• سیمای محله

شکل ۲۷. سیمای مدرسه خاتم

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در مدرسه خاتم

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• تعارضات والدین با فرزندان	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۲۸. مشخصات طرح تاب‌آوری در مدرسه خاتم

۵-۱۲. شهرستان تهران - پارک کوثر

• سیمای محله

نام محله	• پارک کوثر
گروه مخاطب	• زنان و مردان کارتن‌خوابی
نوع ریسک	• افزایش کارتن‌خوابی
زمان اجرا	• پاییز ۱۳۹۶
میزان ساعت	• ۳۰ ساعت
نام تسهیلگران	• مهدی نصرالهی

شکل ۲۹. سیمای پارک کوثر

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در پارک کوثر

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• افزایش کارتن‌خوابی	• فصلی	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۰. مشخصات طرح تاب‌آوری در پارک کوثر

۵-۱۳. شهرستان اسلامشهر - منطقه حاشیه‌نشین

• سیمای محله

• منطقه حاشیه‌نشین	نام محله
• زنان ساکن محله	گروه مخاطب
• بیکاری و فقر	نوع ریسک
• پاییز ۱۳۹۶	زمان اجرا
• ۳۰ ساعت	میزان ساعت
• پروهان	نام تسهیلگران

شکل ۳۱. سیمای منطقه حاشیه‌نشین

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در منطقه حاشیه‌نشین

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• فقر و بیکاری	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۲. مشخصات طرح تاب‌آوری در منطقه حاشیه‌نشین

۵-۱۴. شهرستان ورامین - محله خیرآباد

• سیمای محله

• محله خیرآباد	نام محله
• زنان ساکن محله	گروه مخاطب
• اعتیاد مادران و زنان	نوع ریسک
• پاییز ۱۳۹۶	زمان اجرا
• ۳۰ ساعت	میزان ساعت
• خانم یحیی زاده	نام تسهیلگران

شکل ۳۳. سیمای محله خیرآباد

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله خیرآباد

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد مادران و زنان	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۴. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله خیرآباد

۵-۱۵. شهرستان ورامین - زنان تحت پوشش کلینیک مددکاری

• سیمای محله

شکل ۳۵. سیمای گروه زنان تحت پوشش کلینیک مددکاری ورامین

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در گروه زنان تحت پوشش کلینیک مددکاری ورامین

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری و فقر	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۶. مشخصات طرح تاب‌آوری در گروه زنان تحت پوشش کلینیک مددکاری ورامین

۵-۱۶. شهرستان رباط کریم - منطقه حاشیه‌نشین

• سیمای محله

• منطقه حاشیه‌نشین	نام محله
• زنان ساکن محله	گروه مخاطب
• آسیب‌های ناشی از طلاق	نوع ریسک
• پاییز ۱۳۹۶	زمان اجرا
• ۳۰ ساعت	میزان ساعت
• مریم عباسی	نام تسهیلگران

شکل ۳۷. سیمای منطقه حاشیه‌نشین رباط کریم

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در منطقه حاشیه‌نشین رباط کریم

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• فقر و بیکاری	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۸. مشخصات طرح تاب‌آوری در منطقه حاشیه‌نشین رباط کریم

۱۷-۵. شهرستان بهارستان - محله سلطان آباد

• سیمای محله

• محله سلطان آباد	نام محله
• زنان خانه دار محلی	گروه مخاطب
• افسردگی	نوع ریسک
• پاییز ۱۳۹۶	زمان اجرا
• ۳۰ ساعت	میزان ساعت
• افسردگی	نام تسهیلگران

شکل ۳۹. سیمای محله سلطان آباد

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله سلطان آباد

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• افسردگی	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۴۰. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله سلطان آباد

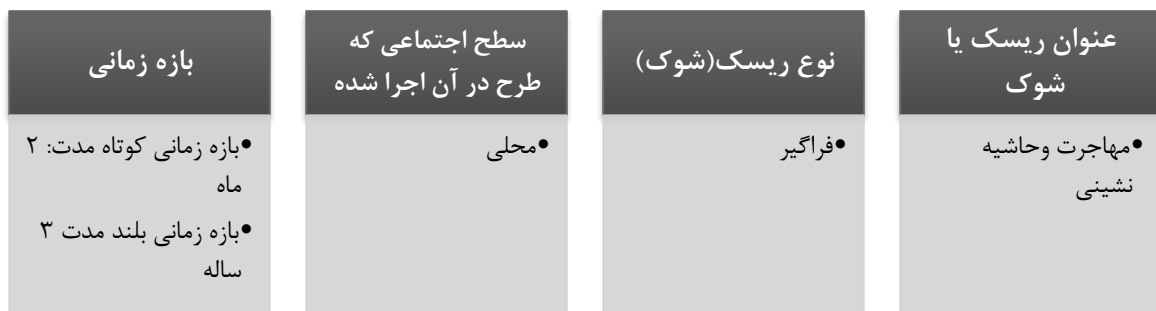
۱۸-۵. شهرستان دماوند - محله دماوند

• سیمای محله

شکل ۴۱. سیمای محله دماوند

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله دماوند

شکل ۴۲. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله دماوند

۵-۱۹. شهرستان دماوند- روستای محمدیه

• سیمای محله

نام محله	• روستای محمدیه
گروه مخاطب	• زنان ساکن محله
نوع ریسک	• حاشیه‌نشینی و مهاجرت
زمان اجرا	• پاییز ۱۳۹۶
میزان ساعت	• ۳۰ ساعت
نام تسهیلگران	• لیلا زعفرانی

شکل ۴۳. سیمای روستای محمدیه

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در روستای محمدیه

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• حاشیه‌نشینی و مهاجرت	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۴۴. مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای محمدیه

۵-۲۰. شهرستان ملارد- شهرک طلائیة ۱

• سیمای محله

• شهرک طلائیة ۱	نام محله
• زنان و دختران جوان محلی	گروه مخاطب
• فقر و بیکاری	نوع ریسک
• پاییز ۱۳۹۶	زمان اجرا
• ۳۰ ساعت	میزان ساعت
• کاظم نژد	نام تسهیلگران

شکل ۴۵. سیمای شهرک طلائیة ۱

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در شهرک طلائیة ۲

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• فقر و بیکاری	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۴۶. مشخصات طرح تاب‌آوری در شهرک طلائیة ۱

۵-۲۱. شهرستان ملارد- شهرک طلائییه ۲

• سیمای محله

• شهرک طلائییه ۲	نام محله
• زنان خشونت دیده و آسیب دیده	گروه مخاطب
• خشونت	نوع ریسک
• پاییز ۱۳۹۶	زمان اجرا
• ۳۰ ساعت	میزان ساعت
• لیلا ششیکانی	نام تسهیلگران

شکل ۴۷. سیمای شهرک طلائییه ۲

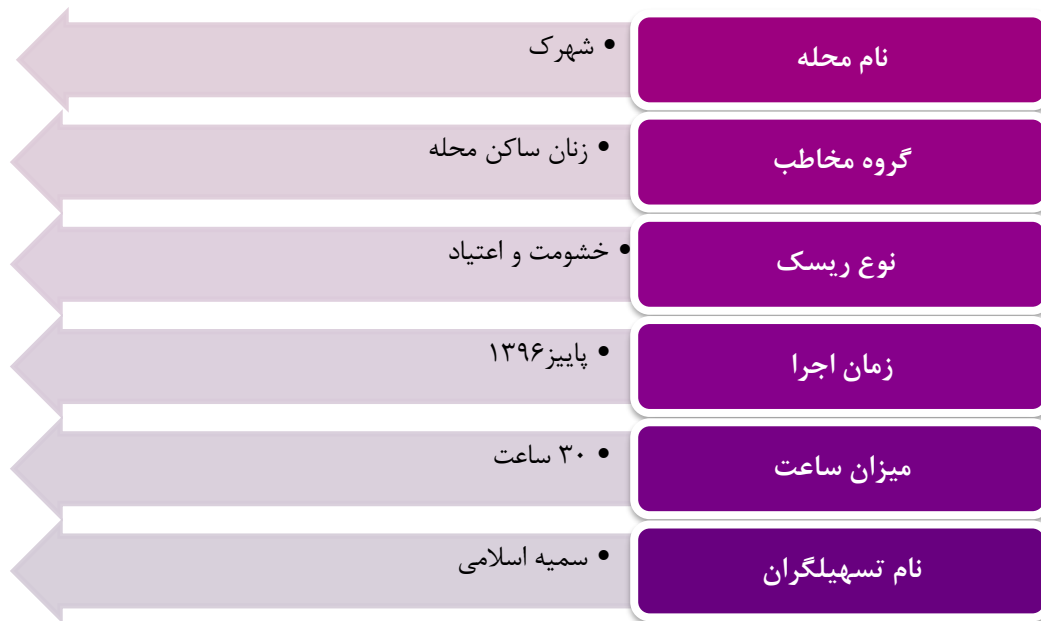
• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در شهرک طلائییه ۲

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• خشونت	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۴۸. مشخصات طرح تاب‌آوری در شهرک طلائییه ۲

۵-۲۲. شهرستان شهرقدس - شهرک

- سیمای محله

شکل ۴۹. سیمای محله شهرک

- نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله شهرک

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• خشونت و اعتیاد	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۵۰. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله شهرک

۵-۲۳. شهرستان فیروزکوه - محله فیروزکوه

• سیمای محله

• محله فیروزکوه	نام محله
• نوجوانان و جوانان محلی	گروه مخاطب
• افزایش خودکشی	نوع ریسک
• پاییز ۱۳۹۶	زمان اجرا
• ۳۰ ساعت	میزان ساعت
• مهرداد زیاری	نام تسهیلگران

شکل ۵۱. سیمای محله فیروزکوه

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله فیروزکوه

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• افزایش خودکشی	• فصلی	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۵۲. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله فیروزکوه

۵-۲۴. شهرستان قرچک - روستای صالح آباد

• سیمای محله

• روستای صالح آباد	نام محله
• زنان سرپرست خانواده یا بد سرپرست	گروه مخاطب
• بیکاری و فقر زنان سرپرست خانواده	نوع ریسک
• پاییز ۱۳۹۶	زمان اجرا
• ۳۰ ساعت	میزان ساعت
• زهرا عظیمی	نام تسهیلگران

شکل ۵۳. سیمای روستای صالح آباد

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در روستای صالح آباد

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری و فقر زنان سرپرست خانوار	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۵۴. مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای صالح آباد

۵-۲۵. شهرستان شمیرانات - لواسانات ۱

• سیمای محله

• لواسانات ۱	نام محله
• جوانان درگیر اعتیاد در سطح محلی	گروه مخاطب
• اعتیاد	نوع ریسک
• پاییز ۱۳۹۶	زمان اجرا
• ۳۰ ساعت	میزان ساعت
• محمد کریمی	نام تسهیلگران

شکل ۵۵. سیمای محله لواسانات ۱

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله لواسانات ۱

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۵۶. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله لواسانات ۱

۵-۲۶. شهرستان شمیرانات - لواسانات ۲

• سیمای محله

• محله لواسانات ۲	نام محله
• جوانان درگیر اعتیاد در سطح محلی	گروه مخاطب
• اعتیاد	نوع ریسک
• پاییز ۱۳۹۶	زمان اجرا
• ۳۰ ساعت	میزان ساعت
• علیرضا عرشی	نام تسهیلگران

شکل ۵۷. سیمای محله لواسانات ۲

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله لواسانات ۲

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۵۸. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله لواسانات ۲

۵-۲۷. شهرستان تهران - محله افسریه

• سیمای محله

• محله افسریه	نام محله
• زنان ساکن محله	گروه مخاطب
• پایین‌بودن آستانه تحمل	نوع ریسک
• پاییز ۱۳۹۶	زمان اجرا
• ۳۰ ساعت	میزان ساعت
• زهرا مومن فام	نام تسهیلگران

شکل ۵۹. سیمای محله افسریه

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله افسریه

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• میابین بودن آستانه تحمل	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۶۰. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله افسریه

۶. سیمای تاب‌آوری

سیمای طرح توان‌افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در استان تهران

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

سال ۹۷ - ۱۳۹۶

نوع ریسک‌ها	تعداد تسهیل‌گران	تعداد افراد تحت پوشش	تعداد ریسک‌ها یا شوک‌های شناسایی شده	تعداد اجتماع محلی
فراگیر بلندمدت فصلی	۳۳	۶۷۵	۹	۲۷

۷. سیمای ریسک‌ها

سیمای ریسک ها و شوک های شناسایی شده در طرح توان‌افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی استان تهران

سال ۹۷-۱۳۹۶

سیمای طرح تاب‌آوری استان تهران

عنوان ریسک های اولویت دار شناسایی شده

- اعتیاد
- خشونت و پایین بودن آستانه تحمل
- افزایش پدیده کارتن خوابی
- خودکشی جوانان
- افزایش طلاق
- حاشیه نشینی
- بیکاری زنان سرپرست خانواده در مناطق آسیب پذیر شهری
- تعارضات خانوادگی والدین با فرزندان
- افسردگی